

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ
ЧОРНОБИЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

Кафедра суспільних наук

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для виконання контрольної роботи з дисципліни

«ОСНОВИ ДЕМОКРАТІЇ»

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»

циклу загальної вибіркової підготовки

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальності 053 «Психологія»

для слухачів відділення заочного навчання

Методичні рекомендації для виконання контрольної роботи з навчальної вибіркової дисципліни «Основи демократії» для підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» для слухачів відділення заочного навчання

Розробник: професор кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України доктор філософських наук, професор Дмитро УСОВ

© Д.В. Усов, 2023 р.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни «Основи демократії» повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	ПР 4
Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.	ПР 8

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ЗК 10

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧА

Самостійна робота слухача – важлива складова навчального процесу. Вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи слухача над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота слухача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

Слухачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

Вибір питань для самостійного навчання може бути обумовлений зацікавленістю слухача, його прагненням до поглиблення своїх знань і навичок напряму діяльності, а також виходячи з необхідності ліквідувати прогалини в знаннях, що можуть призвести до помилок у роботі.

Викладач може дати слухачу індивідуальне завдання, вказавши, яку літературу необхідно вивчити і встановити строк, необхідний для цього, або запропонувати підготувати реферат по обумовленій темі, скласти проект документа. У такому разі план самостійної підготовки розробляється слухачем і затверджується викладачем.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Під час проведення семінарських занять перевіряється засвоєння матеріалу, викладеного в лекції та індивідуальна робота слухачів під час самопідготовки. До контрольних заходів входять поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості слухача до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються кафедрою.

Підсумковий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння слухачами тем, передбачених програмою дисципліни «Основи демократії». Підсумковий контроль включає в себе перевірку знань слухачів з дисципліни після вивчення курсу під час заліку.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань слухачів здійснюється в такий спосіб і за такими критеріями:

- усне опитування;
- результати самостійної роботи;
- результати заліку.

Оцінювання знань слухачів під час поточного контролю здійснюється за чотирьохбальною системою: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, а саме:

– **“відмінно”** – якщо слухач показав глибокі знання програмного матеріалу, грамотно і логічно його виклав, бачить проблеми та протиріччя, аналізує та розв’язує складні завдання, прийняв вірне рішення при вирішенні практичного завдання, застосовуючи при цьому діючі нормативно-правові акти;

– **“добре”** – якщо слухач твердо знає і виклав програмний матеріал, крім відтворення знань, ще і вміє розв’язувати типові завдання; без істотних помилок та вірно використав свої знання при письмовому вирішенні практичного завдання;

– **“задовільно”** – якщо слухач в основному виклав матеріал, не розкривши окремих деталей, допустивши окремі несуттєві помилки при відповіді на теоретичні та практичне питання; продемонстрував вміння відтворити знання;

– **“незадовільно”** – якщо слухач дав неправильну відповідь на поставлені питання або не по суті питання.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ВИБОРУ ВАРІАНТУ

Контрольна робота є самостійним видом роботи слухача, передбаченим навчальним планом вивчення курсу «Основи демократії».

Контрольну роботу оформляють на аркушах формату А4 (210 × 297мм), виконують рукописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу.

При машинописному виконанні контрольну роботу друкують через півтора інтервали, з розрахунку не більш 30 рядків на сторінці за умов рівномірного її заповнення та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм. (кегель 14).

Текст слід друкувати, витримуючи параметри сторінок: верхній, нижній береги – не менш 20 мм, лівий – 30, правий – 15 мм. Під час виконання роботи необхідно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності й чіткості тексту.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого зображення машинописним способом або від руки. Виправлене повинно бути такого ж кольору, як і основний текст.

Перед виконанням контрольної роботи необхідно ознайомитись з методичними вказівками, питаннями, передивитися записи, зроблені на лекціях.

На обкладинці необхідно вказати назву навчального закладу, предмету, що вивчається, кафедри, номер залікової книжки, прізвище, ім'я та по батькові, адресу (Додаток А).

Під час виконання роботи потрібно спочатку записати питання, а потім дати на нього відповідь. Відповіді повинні бути конкретні, написані державною мовою, акуратно оформлені.

В тексті контрольної роботи обов'язкове посилання на використані літературні джерела, перелік яких наводиться у списку літератури. У список використаної літератури вносяться праці, з яких запозичуються цитати, думки, статистичні дані, на які робиться посилання.

Бібліографічні посилання – це сукупність відомостей про літературне джерело, що використовується в тексті контрольної роботи. Джерела в списку літератури потрібно розташовувати згідно порядку посилань в тексті записки. Відомості про джерела повинні включати: прізвище та ініціали автора, місце видання, видавництво та рік видання, кількість сторінок. Посилання в тексті на джерела потрібно розташовувати у квадратних дужках, порядковий номер джерела зазначається згідно з списком літератури.

У кінці роботи потрібно вказати перелік літератури, поставити дату і підпис (Додаток Б).

Виконана робота направляється на факультет цивільного захисту та забезпечення діяльності (заочне навчання) на перевірку в строк, який вказаний у графіку виконання контрольних робіт.

Оцінюється робота з урахуванням глибини викладення матеріалу, самостійності виконання та вміння використовувати теоретичні знання на практиці.

Рівень знань слухачами дисципліни за підсумками виконання контрольних робіт оцінюється з огляду на наступні критерії:

1. Повнота та правильність виконання завдання – основний критерій.
2. Здатність слухача диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання.

Контрольна робота з дисципліни «Основи демократії» складається з двох теоретичних питань.

Обов'язковими вимогами до теоретичних завдань є:

- висвітлення питання;
- посилання (при запозиченні тексту);
- список літератури.

Контрольна робота оцінюється: "зарахована", "незарахована". У разі незарахування контрольної роботи вказуються причини цього. Контрольна робота може бути незарахована у випадках:

- виконано не той варіант контрольної роботи;
- теоретичне завдання виконане з порушенням вимог до нього, в т.ч. стосовно обсягу;
- не виконано або не вірно виконано одне із завдань;

Отримавши незараховану контрольну роботу, слухач зобов'язаний уважно ознайомитися із зауваженнями і внести в роботу відповідні зміни та доповнення, усунути вказані недоліки. На обкладинці допрацьованої роботи необхідно вказати «Повторно» і направити її на перевірку).

Слухачі, які несвоєчасно направили контрольну роботу без поважних причин, на екзаменаційну сесію не викликаються.

ВИБІР ВАРІАНТУ

Дві останні цифри залікової книжки здобувача заочного навчання визначають варіант завдання (Таблиця №1). Наприклад, номер залікової книжки 36012. Варіант 12. За таблицею визначаємо номери питань: питання №22, №55.

Таблиця №1.

		<i>Передостання цифра номеру залікової книжки</i>									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Остання цифра номеру залікової книжки</i>	0	1,76	2,75	3,74	4,73	5,72	6,71	7,70	8,69	9,68	10,67
	1	11,66	12,65	13,64	14,63	15,62	16,61	17,60	18,59	19,58	20,57
	2	21,56	22,55	23,54	24,53	25,52	26,51	27,50	28,49	29,48	30,47
	3	31,46	32,45	33,44	34,43	35,42	36,41	37,40	38,39	39,1	40,2
	4	41,3	42,4	43,5	44,6	45,7	46,8	47,9	48,10	49,11	50,12
	5	51,13	52,14	53,15	54,16	55,17	56,18	57,19	58,20	59,21	60,22
	6	61,23	62,24	63,25	64,26	65,27	66,28	67,29	68,30	69,31	70,32
	7	71,33	72,34	73,35	74,36	75,37	76,38	10,39	11,40	12,41	13,42
	8	14,43	15,44	16,45	17,46	18,47	19,48	20,49	21,50	22,51	23,52
	9	24,53	25,54	26,55	27,56	28,57	29,58	30,59	31,60	32,61	33,62

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Природний стан та суспільний договір.
2. Концепція та походження влади.
3. Філософські засади демократичного урядування (Дж. Локк, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо).
4. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії.
5. Роль довіри між владою та громадянами у демократичному суспільстві.
6. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації.

7. Характер відносин особистості та держави.
8. Конкуруючі інтереси особистості та держави.
9. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту.
10. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.
11. Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, права людини, багатопартійні системи, верховенство права).
12. Сутність та природа прав людини.
13. Еволюція прав людини. Покоління прав людини.
14. Індивідуальні та колективні права. Сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини.
15. Зобов'язання держави щодо прав людини. Негативні та позитивні права.
16. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.
17. Еволюція прав людини на українських землях.
18. Формування Організації Об'єднаних Націй.
19. Основні документи в галузі захисту прав людини: Загальна декларація прав людини.
20. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні.
21. Європейський суд з прав людини. Національні механізми захисту прав людини: законодавство, правоохоронні органи, судова система.
22. Типи організацій громадянського суспільства.
23. Дискусія про включеність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства.
24. Умови для розвитку громадянського суспільства.
25. Свобода об'єднань та свобода слова.
26. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади. Культура довіри та співпраці.
27. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі.
28. Роль громадянського суспільства у розбудові демократії
29. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні.
30. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні.
31. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні.
32. Молодь та громадянське суспільство.
33. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції.
34. Роль виборів у демократії.
35. Політичні партії та формування партійної системи в Україні.
36. Прозорість влади. Риси демократичного і недемократичного режимів.
37. Підзвітність влади. Демократичне врядування.
38. Роль влади у вирішенні проблем суспільства.
39. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України.

40. Основні принципи та недоліки демократії в сучасному світі.
41. Демократія у глобальному контексті.
42. Права і свободи людини, методи і механізми їх захисту.
43. Формування громадянського суспільства в демократичному суспільстві.
44. Законодавча, виконавча та судова влада.
45. Політичні партії в системі демократії.
46. Вибори у демократичному суспільстві.
47. Роль засобів масової інформації у демократичному суспільстві.
48. Витоки та сутність демократії.
49. Елементи демократії в українській історичній традиції.
50. Сучасний процес демократизації та його особливості в Україні.
51. Демократія в політичному житті сучасного світу.
52. Громадська думка як інститут демократичного суспільства.
53. Громадянська культура і роль громадянина.
54. Політичні партії в умовах демократії.
55. Вибори та демократія.
56. Історична еволюція громадянського суспільства.
57. Сутність та різновиди громадянського суспільства.
58. Розвиток громадянського суспільства в Україні.
59. Поширення та «якість» демократії в сучасному світі.
60. Консолідовані, проміжні та псевдodemократії.
61. Поняття, чинники та соціально-політичні наслідки глобалізації.
62. Теорія та практика сучасних переходів до демократії.
63. Україна та Європейський Союз у міжнародних відносинах.
64. Форми територіального устрою сучасних держав: унітарна держава, федерація, конфедерація.
65. Порівняльний аналіз особливостей адміністративно-територіальної організації сучасних держав.
66. Структура й функції органів територіального представництва та місцевого самоуправління.
67. Статус та функції глави держави.
68. Еволюція президентства в Україні.
69. Сутність та суспільне значення засобів масової комунікації.
70. Організація мас-медіа. Функції ЗМІ.
71. Форми власності та контроль за мас-медіа в умовах демократії.
72. Сучасний стан мас-медіа в Україні.
73. Сучасне розуміння прав людини.
74. Основні права й відповідальність громадянина.
75. Методи й механізми захисту прав і свобод людини.
76. Системи захисту прав і свобод в Україні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України. К.: Преса України, 1997.
2. Європейська конвенція з прав людини (Рим, 4 листопада 1950 р.)
3. Закон України “про свободу совісті та релігійні організації” від 23 квітня 1991 р. // Закони України. К. 1996, т.1.
4. Загальна декларація прав людини. Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року.

Підручники та навчальні посібники

1. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид. спец. вищих навч. закладів. К.: Видавничий Дім «Ін Юре».- 2003.
2. Берроуз Г. Демократія: від теорії до практики : підручник курсу. Київ: Міжнародна фундація виборчих систем, 2018. 278 с.
3. Білоус А. О. Політико-правові системи: світ і Україна: Навч. Посібник. К.: АМУПП, 1997. 200 с.
4. Бориславська О.М., Різник С.В. Організація державної влади в сучасному світі: конституційно-правова енциклопедія. Львів: ПАІС, 2013. 456 с.
5. Основи демократії: Навч. посібник / За ред. А. Колодій. К.: вид-во «Ай Бі», 2002. 684 с.
6. Україна: політична історія. ХХ – початок ХХІ ст. К.: Парламентське вид-во, 2007. 1028 с.
7. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: Монографія. К.: Юридична фірма «Салком»; Юрінком Інтер. 2005. 560 с.

Допоміжна література

- Абеляр П. Історія моїх страждань. Утішне послання до друга. Листування Абеляра й Елоїзи. Ісповідь віри Елоїзи: Біографія (Автобіографія) / пер. з латин. : Р. Паранько; ред. В. Мартинюк. Л.: Літопис, 2004. 132 с.
- Августин. Сповідь / пер. з латини Ю. Мушака ; авт. післямови С. Здіорук. Київ: Основи, 1999. 319 с.
- Аквінський Т. Коментарі до Аристотелевої "Політики" / пер. з лат. О. Кислюка. К.: Основи, 2003. 794 с.
- Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / за наук. ред. А. С. Синиці ; пер.: І. В. Грабовський, У. І. Луц, А. С. – Л.: Літопис, 2014. 374 с.
- Арендт Х. Джерела тоталітаризму: пер. з англ. К.: Дух і літера, 2002. 539 с.
- Боецій С. Розрада від філософії / пер. з лат. А. Содомора. К.: Основи, 2002. 146 с.

- Вальденфельс Б. Вступ до феноменології: пер. з нім. К.: Альтерпрес, 2002. 173 с.
- Вернадський В. І. Вибрані праці. К.: Наукова думка, 2005. 301 с.
- Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії. Львів: Астролябія, 2006. 416 с.
- Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика: вибрані твори. К.: Юніверс, 2001. 280 с.
- Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Доповнення. Показчики: Т.2 Герменевтика II / пер. з нім. М. Кушніра. К.: Юніверс, 2002. 478 с.
- Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / пер. з англ. Н. Климчук. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
- Гегель Г. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / пер. з нім. Р. Осадчук, М. Кушнір. К.: МП "Юніверс", 2000. – 329 с.
- Гегель Г. Феноменологія духу / пер. П. Таращук, наук. ред. пер. Ю. Кушаков. К.: Основи, 2004. 550 с.
- Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної; [пер. з англ. Р. Димерець [та ін.] ; наук. ред. Т. Польська]. К.: Дух і літера, 2000. 606 с.
- Горкгаймер М. Критика інструментального розуму / пер. з нім. : М. Д. Култаєвої ; відп. ред. : Л. А. Ситніченко. К.: ППС-2002, 2006. 284 с.
- Гьофе О. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу / пер. з нім. Л. Ситніченко, М. Култаєвої, відп. ред. Л. А. Ситніченко. К.: Альтерпрес, 2003. 264 с.
- Гьофе О. Справедливість і субсидіарність: виступи в Україні. Пер. з нім. та упорядкув.: Л. Ситніченко. К.: Альтерпрес, 2004. – 140 с.
- Дахній А. Й. Мартін Гайдеггер та екзистенційна філософія. Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 251 с.
- Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукати істину в науках / пер. з фр. В. Андрушко, С. Гатальська. К.: Тандем, 2001. 101 с.
- Декомб В. Інституції сенсу / пер. з фр., післям. та прим. О. Йосипенко. К.: Український центр духовної культури, 2007. 366 с.
- Демократія: антологія / Наук. т-во ім. В. Липинського. К.: Смолоскип, 2005. 1106 с.
- Дідро Д. Жак-фаталіст / пер. с фр. В. Підмогильний. Х.: Фоліо, 2007. 447 с.
- Д'юї Д. Демократія і освіта / пер. з англ. М. Олійник та ін.. Л.: Літопис, 2003. 289 с.
- Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: підручник. К.: Лібра, 1999. 487 с.
- Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. К.: Основи, 1993. 125 с.
- Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є. Бистрицький, С. Пролеєв, Р. Кобець, Р. Зимовець. К.: Альтерпрес, 2003. 192 с.
- Історія європейської цивілізації. Рим / під ред. Умберто Еко ; пер. з італ.: Л. Ципоренко, Г. Рудницької. Х.: Фоліо, 2014. 1104 с.

- Ищенко М. Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2021. 188 с.
- Йонас Г. Принцип відповідальності: У пошуках етики для технологічної цивілізації [Пер. з нім. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко]. К.: Лібра, 2001. 400 с.
- Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. та прим. І. Бурковського. К.: МП "Юніверс", 2000. 500 с.
- Кастельс М. Інтернет галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. К.: Ваклер, 2007. 304 с.
- Класики політичної думки: від Платона до Макса Вебера: пер. з нім. / ред. Є. Причепій. К.: Тандем, 2002. 580 с.
- Кортгаазе В. Від Меланхтона до Коменського та Чижевського. Дрогобич: Коло, 2005. 378 с.
- Леві-Строс К. Первісне мислення / пер. з фр., вступне слово та прим. С. Йосипенка. К.: Український центр духовної культури, 2000. 324 с.
- Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні: ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV- початку XVII ст. К.: Основи, 2000. 470 с.
- Литвинов В. Станіслав Оріховський: історико-філософський портрет. К.: Академперіодика, 2014. 352 с.
- Локк Дж. Два трактати про врядування; [пер. з англ.: О. Терех, Р. Димерець]. К.: Основи, 2001. 265 с.
- Макінтайр Е. Після чесноти: Дослідження з теорії моралі / Пер. з англ. К.: Дух і літера, 2002. 438 с.
- Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги. К.: Ніка-Центр, 2001. 464 с.
- Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: Т. 1 У полоні Платонових чарів / пер. з англ. : О. Коваленко. К.: Основи, 1994. 444 с.
- Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: Т. 2 Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та послідовники / пер. : О. Буценко. К.: Основи, 1994. 494 с.
- Рассел Б. Історія західної філософії / пер. з англ. : Ю. Лісняк, П. Тарашук. К.: Основи, 1995. 759 с.
- Рікер П. Ідеологія та утопія / пер. з англ. В. Верлока. К.: Дух і літера, 2005. 384 с.
- Рікер П. Право і справедливість / пер. з фр. О. Сирцова. К.: Дух і літера, 2002. 218 с.
- Рікер П. Сам як інший. Пер. з фр. В. Андрушко. К.: Дух і літера, 2002. 450 с.
- Ролз Дж. Теорія справедливості / Пер. з англ. О. Мокровольський. К.: Основи, 2001. 822 с.
- Руссо Ж-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права; [пер. з фр. О. Хома]. К: Port-Royal, 2001. 349 с.
- Світоглядно-методологічні інновації в західноєвропейській філософії / В. Лях, О. Йосипенко, В. Куплін та ін.. К.: Український Центр духовної культури, 2001. 295 с.
- Слотердайк П. Критика цинічного розуму / пер. з нім. А. Богачова. К.: Тандем, 2002. 541 с.

- Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / пер. з лат. В. Литвинов. К.: Основи, 2003. 237 с.
- Тейлор Ч. Мультикультуралізм і "Політика визнання" / ком. : Е. Гутман (ред), С. Вольф [та ін.]. К.: Альтерпрес, 2004. 172 с.
- Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. К.: Основи, 1995. 610 с.
- Тоффлер Е. Третя Хвиля / пер. з англ. А. Євса. К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.
- Тур М. Г. Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів. К.: ПАРАПАН, 2006. 396 с.
- Філософія сьогодні. Розмови з Ульрихом Беком, Гансом-Георгом Гадамером, Юргеном Габермасом, Гансом Йонасом, Отфридом Гьофе, Віторіо Гьосле, Ричардом Рорті та іншими / пер. з нім. : А. Богачова ; відп. ред. : С. Пролеєв. К.: Альтерпрес, 2003. 168 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. К.: Наш формат, 2020. 192 с.
- Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. Київ: Обрій, 1992. 230 с.
- Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Підготовка тексту й передне слово проф. Леоніда Ушкалова. Харків: Прапор, 2004. 272 с.
- Юркевич П. Історія філософії права: рукописна спадщина : пер. з рос. та нім. / упоряд. Р. Піч, М. Лук ; заг. ред. В. Нічик. К.: Український світ, 1999. 752 с.
- Яннарас Х. Свобода етосу / пер. М. Ткачук. К.: Дух і літера, 2003. 268 с.

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ
ЧОРНОБИЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

Кафедра суспільних наук

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з «Основи демократії»
(назва дисципліни)

Слухача 1 курсу
за першим (бакалаврським) рівнем
вищої освіти
Іваненко Р.В.
Шифр 307

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСІВ

1. Опис навчального посібника, підручника:

Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / за ред. О. Рябініної, Л. Юрченко. Х.: Видавництво Іванченка, 2021. 286 с.

2. Опис статті з журналу, газети:

Тейлор Ч. Атомізм // Лібералізм. Антологія. К., 2002. С.235-255.

3. Опис державних документів:

Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. №2145-VIII. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.03.2023)

4. Опис тез наукових конференцій:

Ковальчук М. До витоків модерної теорії природного права та суспільної угоди: Гуго Гроцій // Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. С. 69-71.

5. Опис періодичного видання:

Усов Д. В. Дискурс «суспільної угоди»: до джерел сучасного контрактуалізму // Практична філософія. Науковий журнал. К., 2020. №2. С.190-196.

6. Опис словників:

Філософський словник соціальних термінів / Під ред. В. Андрущенко. К., 2020. 672 с.

7. Опис авторефератів дисертацій:

Чайка Я.М. Трансдисциплінарність як умова розв'язання складних комплексних проблем (філософсько-методологічний аспект): Автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.02 діалектика і методологія пізнання / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2021. 24 с.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ (за складом елементів бібліографічного запису)

За місцем розташування в документі розрізняють такі бібліографічні посилання: • Внутрішньотекстові • Підрядкові • Позатекстові За повторністю наведення посилань на один і той самий об'єкт розрізняють первинне та повторюване бібліографічне посилання: • Первинне • Повторне

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання • застосовують, якщо значну частину відомостей про об'єкт посилання внесено до тексту документа. • використовують для зручнішого читання тексту, та заощадження місця у невеликих за обсягом документах. • розміщують безпосередньо в тексті документа у круглих дужках. • знак «крапка й тире» («. –») замінюють знаком «крапка». • може бути у повній або короткій формі (якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті). Рекомендовано складати в короткій формі. Приклади : • З цього приводу А. Почечуєв у книжці «Вычитка рукописи» (Київ, 2011. С. 87) писав: «деякі автори посібника з коректури...» • (Вступ до медичної геології. Київ, 2011. Т. 2. С. 422); • (Бібліотечна планета. 2012. № 2. С. 36-37); • (Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів. Київ, 2006. 328 с.); • (Книжкова палата України : сайт. URL: <http://www.ukrbook.net>).

Підрядкове бібліографічне посилання • використовують за умов, якщо всередині тексту документа його розмістити неможливо або небажано, щоб не переобтяжувати текст. • розміщують як примітку в нижній частині сторінки, відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою. • пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски, які подають на верхній лінії шрифту після відповідного фрагмента в тексті та перед підрядковим посиланням. • знаки виноски відокремлюють від тексту проміжком. • можна застосовувати наскрізне нумерування в межах усього документа чи в межах його окремої глави (розділу, частини тощо). • можна наводити у повній або короткій формі. Коротку форму застосовують, якщо частину відомостей про джерело цитування подано в тексті. Повна форма – Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України : монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ, 2008. С. 302-310. Коротка форма – Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України. Київ, 2008. С. 302-310.

Внутрішньотекстове та підрядкове бібліографічне посилання може містити такі елементи: • – заголовок бібліографічного запису (ім'я автора); • – основну назву документа; • – відомості, що належать до назви (для підрядкового посилання); • – відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа); • – відомості про повторність видання (містять інформацію про зміни й особливості цього видання відносно попереднього); • – вихідні дані (містять відомості про місце видання (випуску), видавця та рік випуску документа); • – позначення та порядковий номер тому, номера чи випуску документа, якщо є посилання на твір або публікації з багаточастинного (багатотомного чи серіального) документа; • – відомості про обсяг (кількість

сторінок) документа (у разі посилання на нього загалом); • – назву документа (журналу, збірника, газети тощо), в якому опубліковано об'єкт посилання (наприклад, статтю); • – відомості про місцезнаходження об'єкта посилання – номер сторінки в документі (у разі посилання на його частину); • – примітки (у посиланні на електронний ресурс, депоновану наукову роботу тощо).

У підрядковому бібліографічному посиланні на електронний ресурс віддаленого доступу за наявності в тексті бібліографічних відомостей, що його ідентифікують, дозволено зазначати тільки електронну адресу, використовуючи замість слів «Режим доступу» аббревіатуру «URI» або «URL» Приклад : У тексті: Маніфест ІФЛА про Internet : прийнято Сесією Ради ІФЛА 23 серпня 2002 р. / пер. з англ. В.С. Пашкова.* У підрядковому посиланні: *URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ua.pdf>. (дата звернення: 15.09.2021).